

Yaşamı Örgütleyen Kadınlar

Semiha Alankuş

2013 -2016 -2022

Heval Arslan

Kadın Özgürlüğü
Kazanacak

Hatice Öncü

Kadın ve Mekân İlişkisi
Bağlamında Direnişin İzleri:
Sêvê, Fatma ve Pakize

Narin Gezgör

Sara'lardan Sêvê'lere
Direniş Mirası

Fatime Üzümlü Levent

Barışın Etiği: At Sineği
Olmanın Zorunluluğu



İÇİNDEKİLER

1 2013 –2016 –2022
Semiha Alankuş

5 Kadın Özgürlüğü Kazanacak
Heval Arslan

8 Kadın ve Mekân İlişkisi Bağlamında Direnişin İzleri:
Sêvê, Fatma ve Pakize
Hatice Öncü

12 Saralardan Sêvêlere Direniş Mirası
Narin Gezgör

17 Barışın Etiği: At Sineği Olmanın Zorunluluğu
Fatime Üzül Levent

2013–2016–2022

Semiha Alankuş-4 Ocak 2026



Kadınlar katledilse de kurdukları söz, örgütledikleri yaşam ve açtıkları yol ortadan kaldırılamaz

Kürt kadınlara yönelik saldırılar, sadece kişilere yönelmiş bireysel saldırılar değil, kadın öncülüğünü hedef alan sistematik bir siyasal stratejidir.

Kürt Özgür Kadın Hareketi'nin öncülerinden Sakine Cansız (Sara), Fidan Doğan ve Leyla Şaylemez'in 9 Ocak 2013 tarihinde Paris'te; Sêvê Demir, Pakize Nayır ve Fatma Uyar'ın 5 Ocak 2016 tarihinde Sîlopiya'da ve Emine Kara'nın (Evîn Goyî) 23 Aralık 2022 tarihinde yine Paris'te katledilmeleri, farklı dönemlerde, farklı koşullarda ama aynı politik mantığın ve stratejinin sonucu olarak gerçekleşti.

Bu üç katliam, Kürt sorununun gelişim süreçlerinin kritik kırılma anlarına denk gelir ve her biri, kadınların yalnızca mücadeleye katılan aktörler değil, toplumsal dönüşümün kurucuları, öncüleri hâline geldiği zaman dilimlerinde gerçekleşti. Bu nedenle hedef alınan yalnızca bireysel yaşamlar değil; kadınların taşıdığı tarihsel hafıza, mücadele deneyimi, örgütleyici güç ve gelecek tahayyülüdür.

Devlet merkezli, militarist ve erkek egemen siyasal sistemler açısından kadın özgürlük mücadelesi çift yönlü bir tehdit oluşturur. Birincisi, kadınlar bu mücadelede iktidar ilişkilerini sorgulayan ideolojik bir hat kurar. İkincisi ise bu hattı gündelik hayata, örgütlenmeye ve toplumsal yeniden üretim alanlarına taşırlar. Toplumda yeni bir yaşamı

inşaya dönüştürürler. Bu yüzden de sistem için büyük bir tehdit ve tehlike olarak görülürler. Dolayısıyla bu devrimci kadınlara yönelik saldırı ve katliamlar sadece bastırmayı içermez; aynı zamanda mücadelenin devamlılığının önünü alma amaçlıdır. Kadın özgürlük mücadelesinin gelişim seyrine karşı ani, reaktif bir saldırı değil, oldukça planlı ve stratejik amaç güder. Ve en nihayetinde de geçici bir saldırı süreci değil, sürekliliği ifade eder.

Yani bu devrimci kadınların katledilmesi burada bir “cezalandırma” değil; geleceği kurabilecek öncü gücün, öncülerin ortadan kaldırılması anlamına gelir. Çünkü Kürt kadın hareketinin şu özgünlüğü net bir şekilde kapitalist modernite sistemi tarafından anlaşılmıştır: Özgür Kürt Hareketi silahlı ya da siyasal mücadeleyi aşmış, artık yeni bir toplumsallık ortaya çıkarmıştır. Bu da ulus-devletin ve erkek egemen düzenin sınırlarını zorlayan, tehdit eden bir durumdur. Kapitalist modernitenin en çok ürktüğü şey de budur. Zira yeni bir yaşam, yeni bir toplumsallık, yeni bir zihniyet, yeni bir gelecek vardır bunda.

Evet, 9 Ocak 2013’te Paris’te Sakine Cansız, Fidan Doğan ve Leyla Şaylemez’in katledilmesine de buradan bakmak önemlidir. Onların hedef alınarak katledilmeleri, Türkiye’de “çözüm süreci” olarak adlandırılan dönemin başladığı bir aşamada gerçekleşti. Daha ilk adım bile atılmamışken gerçekleşti. Dolayısıyla bu katliamın siyasal karakterini ve nasıl bir stratejiye hizmet ettiğini açığa çıkarır. Çünkü özellikle Sakine Cansız, yalnızca Özgürlük Hareketi’nin kurucularından ve öncülerinden değil, Özgür Kürt Kadın Hareketi’nin mücadele yolculuğunun da tarihsel belleğiydi. Yaşamı, işkenceye karşı direnişi, örgütlenme pratiği ve ideolojik kararlılığı, kadınların mücadeledeki yerini simgesel olmaktan çıkarıp kurucu bir konuma taşımıştı. Bu nedenle Paris’te, Avrupa’nın merkezinde, “demokrasi ve insan hakları” ile övünülen bir yerde katledilmesi bir tür uluslararası siyasal mesaj niteliği taşıdı. Sadece siyasal bir mesaj da değil; Özgürlük Hareketi’ne ve Özgür Kürt Kadın Hareketi’ne yönelik ideolojik bir saldırı mesajı oldu özünde. Fidan Doğan’ın özgürlük mücadelesinin uluslararası alanda bilinir ve kabul görür bir duruma gelmesindeki rolü, yine Leyla Şaylemez’in geleceğin öncüleri olan gençlerin en canlı dinamiklerinden biri olması da bunu gösterir ve esasında nasıl komple bir saldırı konsepti içerdiğini ifade eder. Öz itibarıyla Sakinelerin katledilmesi, kadınların çözüm ve barış sürecinde oynayacağı öncülük rol ve misyonunu tasfiye etmeye yönelik bir adım oldu. Zira kadınlar barış ve çözümü sadece silahların susması olarak ele almayıp toplumsal değişim ve dönüşüm olarak ele alıyor.

‘Çöktürme’ diyenlerin çöküşü

Sakinelerin katledilmesi, aslında Kürt halkının özgürlük mücadelesine yönelik adım adım nasıl bir konseptin devreye sokulacağına da işareti olur adeta. Bunun en önemli yansımalarından biri, tarihler 5 Ocak 2016'yı gösterdiğinde yaşanır. Kürt halkının kendi varlığını koruma direnişleri sürecinde bu kez Sîlopiya'da üç kadın katledilir. Artık "çözüm süreci" sonlandırılmış, imha ve yok etme konseptinin devreye girdiğinin işareti bu. "Çöktürme" konsepti devrededir artık. "Çöktürmenin" hedefi de önce kadınlar olur. Tarihsel katliam geleneği "önce kadınları vurun" bir kez daha kendini gösterir. Sêvê Demir, Pakize Nayır ve Leyla Uyar'ın hedef alınması tam da bunun içindir. Kadın örgütlenmesinin ve toplumsal inşadaki aktifliğinin önünü almak içindir. Direniş toplumsallaşmıştır çünkü. Onlar mahallelerde yaşamı örgütleyenler, saldırılara karşı ortaklaşma ve dayanışma ağlarını kolektif ruhla örgütleyen, siyaseti günlük yaşamın içine taşıyanlardı. Hedef alınmaları da bundan dolayı olur. Sêvêlerin katledilmesiyle kadınların bu rol ve misyonları ortadan kaldırılmak istenir. Kadınların yaşamın, örgütlülüğün, direnişin tüm alanlarından çekilmeleri mesajı verilir. Yaşamın faşizan zihniyete bırakılması gerektiğinin işareti verilir. Ancak istenen sonuç çıkmaz. Direniş, kararlılık, kadın iradesinin halklaşması "çöktürme" planı diye ortaya çıkanları çöktürür. Çöktürmeye kalkanlar çöküşü esasında yaşar. "Diz çökmeyenler" ile "son ne olursa olsun muhteşem olacak" diyenler arasında bir köprü kurulur sonuçta.

Bir kez daha Paris

Kadın özgürlük mücadelesi geliştikçe, özgürlük mücadelesinin de büyümesi kadınları yine hedef hâline getirir. Bu kez yer yine Paris'tir. 23 Aralık 2022 tarihinde bu kez Evîn Goyî katledilir Paris'te. 2013'te yine Paris'te başlayan katliam hattının, siyasetinin, konseptinin devamı niteliğindedir. Bu kez hedef, diasporada yürütülen siyasal ve toplumsal çalışmalarda yer alan bir devrimci kadın olur. Peki neden Paris, neden Avrupa? Çünkü bu dönem hem özgürlük hareketinin hem de Kürt kadın hareketinin uluslararası alanda daha görünür olduğu bir dönemdir. Rojava deneyiminin, orada gerçekleşen "kadın devrimi"nin küresel çapta tartışıldığı bir süreçtir. Kadınlar artık yalnızca yerel ya da bölgesel değil, uluslararası bir siyasal öncü hâline gelmiştir. Yani Evîn Goyî'nin katledilmesi ile verilen en önemli mesaj, Özgür Kürt Kadın Hareketi'nin ulusötesi karakterinin, özünün bastırılmak istenmesidir.

Ancak tüm bu devrimci kadınların katledilmesine rağmen Kürt kadınlarının özgürlük mücadelesi hiç duraksamadı. Değişmeyen bu oldu. Ama değişmeyen bir şey daha vardı. O da devrimci kadınlara yönelik bu katliamların gerçek faillerinin ortaya çıkarılmamasıydı. Hep dile getirilen "cezasızlık" burada devredeydi. Bu cezasızlık da sadece hukuki değil,

siyasal bir tercih ve ideolojik bir yaklaşımın sonucu olarak devreye girdi. Sonuç itibarıyla değişmeyen şey, aynı şekilde kadın direnişindeki süreklilik oldu. Bu katliamlar Kürt kadınlarını geri çekmemiş; aksine mücadeleyi daha görünür ve kolektif hâle getirmiştir. Sakine, Sêvê, Evînler kadın özgürlük mücadelesinin hafızasını güçlendirdi. Özgür kadına ve özgür topluma düşmanlık yapan zihniyet, onlar şahsında tarihî yenilgilerinden birini daha aldı. Bugün bu gerçeklik daha diri: Kadınlar katledilse de kurdukları söz, örgütledikleri yaşam ve açtıkları yol ortadan kaldırılamaz.

Kadın Özgürlüğü Kazanacak

Heval Arslan-4 Ocak 2026



Olympe de Gouges, bu yazıları sonucu vatana ihanetle suçlandı, yargılandı, mahkûm edildi ve Paris'te idam edildi. Olympe de Gouges, zamanının en cesur kadınlarından biriydi; sonunda ölüm olduğunu bilmesine rağmen cinsler ve ırklar arasında eşitliği bir an olsun bile savunmaktan vazgeçmedi. Ataerkil sistem en çok cesur kadınlardan korkar. 15 Ocak 1919'da Berlin'de katledilen Rosa Luxemburg ve Sakine Cansız, Evîn Goyî gibi...

Yine bir Ocak ayı ve yine Paris... Devrimlerin, komünlerin, aydınlanmanın ve savaşlardan kaçan birçok halka yurt olarak kendini tanımlayan Fransa'nın başkenti. Çok ilginçtir ki ataerkil sisteme karşı kadınların ilk seslerini yükselttiği ülkelerden biri aynı zamanda Fransa.

Fransız aktivist, feminist ve oyun yazarı Olympe de Gouges, 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'ne yanıt olarak Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'ni Paris'te yazmış, yayımlatmıştı. Bu belge ile Olympe de Gouges, Fransız Devrimi'nin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki başarısızlıklarını ortaya koyuyordu. Ayrıca “Zamore ve Mirza”, “Siyahların Köleliği”, “Siyahların Köleliği Üzerine Düşünceler” gibi yazı ve tiyatro oyunları ile tüm insanların eşit olduğunu savunmuş, Fransız sömürgelerinde kölelere yönelik insanlık dışı uygulamaları teşhir edip toplumda bir sorgulama yaratmak istemişti.

Olympe de Gouges, bu yazıları sonucu vatana ihanetle suçlandı, yargılandı, mahkûm edildi ve Paris'te idam edildi. Olympe de Gouges, zamanının en cesur kadınlarından biriydi; sonunda ölüm olduğunu bilmesine rağmen cinsler ve ırklar arasında eşitliği bir an

olsun bile savunmaktan vazgeçmedi. Ataerkil sistem en çok cesur kadınlardan korkar. 15 Ocak 1919'da Berlin'de katledilen Rosa Luxemburg ve Sakine Cansız, Evin Goyî gibi...

Erkek akıllı, kendi varlığı için tehdit gördüğü her şeyi yok etmek ister; gücü elinde tutmak için hiyerarşi yaratır ve bu hiyerarşinin sorgulanmasını bir tehdit olarak algılar. Kadınların özgürleşmesi, bedenleri ve hayatları üzerinde söz sahibi olması, eşitlik talebi de “tehlike” olarak görülür. Bu algı sonucunda sistem, tehdit olarak gördüğü şeyleri kontrol etmeye, bastırmaya veya görünmez kılmaya çalışır: kadın bedeni denetlenir, kadın emeği değersizleştirilir, itiraz eden sesler susturulur, susmayanlar da katledilir.

Olympe de Gouges, Rosa Luxemburg, Sakine Cansız, Fidan Doğan, Leyla Şaylemez, Evîn Goyî, Sêvê Demir, Pakize Nayır ve Fatma Uyar, Suriye Gelecek Partisi Genel Sekreteri Hevrin Xelef de bu nedenle hedef seçildi, katledildi.

Siyasi cinayetler, geçmişten bugüne iktidarların, ataerkil sistemlerin bir sindirme aracı olarak hep kullanıldı. Özellikle de son yıllarda Kadın Özgürlük Hareketi'ne karşı Türkiye bu sindirme aracını çok yoğun bir şekilde kullandı. 9 Ocak 2013'te Paris'te öncü Kürt kadınlarını hedef alan saldırı da bunun bir örneğiydi. Bunun nedeni çok açık: Kürt kadınlar 21. yüzyılda kadın aydınlanmasının öncüsü. Sadece kendi coğrafyalarında değil, dünya kadın mücadelesinde de yeni bir paradigma yarattılar.

Özgür Kadın Hareketi, Abdullah Öcalan'ın, “19'uncu yüzyıl nasıl burjuva partilerinin, 20'nci yüzyıl emeğe dayalı partilerin yüzyılı olmuşsa, 21'inci yüzyıl da kadına dayalı partileşmenin yüzyılı olacaktır” tespitinden yola çıkarak ideolojik altyapısı ve örgütlenmesini buna göre geliştirdi. Kadınların örgütlü gücünü açığa çıkardı ve bu örgütlü gücün yaratacağı değişimleri Rojava Devrimi ile somut bir şekilde ortaya koydu. Rojava, kadınların yalnızca savaşan değil, yöneten, karar alan ve toplumu yeniden kuran özne olduğunu tüm dünyaya gösterdi.

Özellikle DAİŞ'e karşı mücadelede en önde savaşmasıyla Özgür Kadın Hareketi, başta Ortadoğu olmak üzere tüm dünyada kadınlar tarafından yakından takip edilen, model alınan bir örgüt oldu.

Mücadele yol ve yöntemleriyle Suriye'de özellikle Arap, Alevi ve Dürzi kadınları etkiledi. Bu toplumlarda da kadınlar direnişleriyle öne çıkarken aynı zamanda DAİŞ'in hedefi oldu. Kadınlar, direnişin öncüleri olarak kapitalist modernitenin en faşistinden en liberaline

kadar tüm sistemlerin maskesini düşürdü. Dinci, milliyetçi, devletçi sistemin temellerini sarstı ve sarsmaya da devam ediyor.

Sakine Cansız'ın başlattığı kadın özgürlük mücadelesi, Abdullah Öcalan'ın felsefesiyle de büyür.

Avrupa'daki Kürt kadınlar, özgürlük mücadelesine öncülük yapan bu kadınların anısına 10 Ocak'ta Paris'te olacak. Her yıl olduğu gibi bu yıl da bir kez daha katillerden ve onların suç ortaklarından hesap soracak. Kürt kadınlar sadece hesap sormakla yetinmeyecek, aynı zamanda Sakine Cansız'ların mücadelesini başarıya taşımak için öncüsü olduğu Barış ve Demokratik Toplum sürecinin inşası için "kavga"sını daha da büyütecek... Çünkü bu mücadele geçmişin hesabı kadar geleceğin inşasıdır.

Kadın ve Mekân İlişkisi Bağlamında Direnişin İzleri: Sêvê, Fatma ve Pakize

Hatice Öncü-4 Ocak 2026



Kadınlar, kendilerine çizilen mekânsal sınırları kabul etmek yerine, bu sınırları aşarak mekânı yeniden kurmuşlardır. Bu yeniden kurma, yalnızca fiziksel bir dönüşüm değil; anlamın, belleğin ve toplumsal ilişkilerin yeniden inşasıdır. Kadınlar için mekân, baskının uygulandığı bir alan olduğu kadar, direnişin örgütlendiği, dayanışmanın kurulduğu ve özgürlük fikrinin yeşerdiği bir sahnedir

Mekân, egemen bilgi sistemlerinde çoğunlukla nötr, edilgen ve üzerinde tasarruf kurulabilen bir zemin olarak ele alınır. Devlet merkezli ve erkek egemen epistemolojilerde mekân, sınırları çizilen, kontrol edilen ve iktidarın sürekliliğini sağlayan bir araç olarak tanımlanır. Bu yaklaşımda mekân, yaşayan öznelerden bağımsız, üzerinde hüküm kurulabilen pasif bir nesneye indirgenir. Oysa jineolojik perspektif, mekânı kadın yaşamıyla birlikte düşünen; onun hafızasını, acısını, üretimini ve direnişini görünür kılan bütünlüklü bir yaklaşım sunar.

Jineolojiye göre mekân; yalnızca coğrafi bir alan değil, kadın bedeninin, emeğinin, duygularının ve mücadelesinin izlerini taşıyan canlı bir varlıktır. Bu bağlamda kadın ve mekân ilişkisi, salt bir “yer” meselesi olmaktan çıkar; tarih, kimlik, bellek ve özgürlük mücadelesinin iç içe geçtiği politik bir alana dönüşür. Kadınlar yaşadıkları mekânlarda yalnızca barınmaz; o mekânları anlamlandırır, dönüştürür ve toplumsal hafızaya kazır.

Kadınların yaşadığı coğrafyalar, ataerkil sistem tarafından çoğunlukla kontrol altına alınması gereken alanlar olarak tanımlanmıştır. Ev, sokak, meydan, dağ, zindan ya da köy... Her biri, kadının hareketini sınırlamak, sesini kısmak ve bedenini denetlemek üzere

yeniden düzenlenmiştir. Kadın bedeni, bu mekânlarda çoğu zaman görünmez kılınmış, bastırılmış ya da disipline edilmiştir. Ancak jineolojî, bu mekânların aynı zamanda kadın direnişinin doğduğu, büyüdüğü ve kolektif hafızaya dönüştüğü alanlar olduğunu ortaya koyar.

Kadınlar, kendilerine çizilen mekânsal sınırları kabul etmek yerine, bu sınırları aşarak mekânı yeniden kurmuşlardır. Bu yeniden kurma, yalnızca fiziksel bir dönüşüm değil; anlamın, belleğin ve toplumsal ilişkilerin yeniden inşasıdır. Kadınlar için mekân, baskının uygulandığı bir alan olduğu kadar, direnişin örgütlendiği, dayanışmanın kurulduğu ve özgürlük fikrinin yeşerdiği bir sahnedir.

Bu bağlamda kadın, mekânın içinde “var olan” edilgen bir unsur değil; mekânı anlamlandıran, dönüştüren ve hafızaya kazıyan kurucu bir özne olarak ortaya çıkar. Kadın bedeni ile mekân arasında kurulan bu bağ, direnişi süreklileştiren tarihsel bir hat oluşturur. Bu hat, kuşaktan kuşağa aktarılan bir kadın bilgisinin de taşıyıcısıdır.

Kadının Mekânsal Direnişi: Zindan, Sokak ve Hafıza

Sakine Cansız’ın Amed Zindanı’ndaki direnişi, mekânın nasıl dönüştürülebileceğinin en çarpıcı örneklerinden biridir. Zindan, devletin mutlak denetim alanı olarak inşa edilmiş; bedeni, iradeyi ve kimliği kırmayı hedefleyen bir mekân olarak tasarlanmıştır. Ancak Sakine’nin direnişiyle birlikte bu mekân, kadın iradesinin ve kolektif dayanışmanın alanına dönüşmüştür.

Zindan, burada yalnızca bir kapatma alanı olmaktan çıkmış; kadın bilincinin, örgütlülüğünün ve direniş ahlakının üretildiği bir hafıza mekânı hâline gelmiştir. Sakine’nin direnişi, jineolojik açıdan kadın bilgisinin mekânla kurduğu radikal ilişkiyi açığa çıkarır. Kadın, kendisini yok etmek üzere tasarlanan bir mekânı, özgürlük fikrinin doğduğu bir alana dönüştürmüştür.

Zindan, kadının bastırılmak istendiği bir yer olduğu kadar, ataerkil iktidarın çıplak hâliyle görünür olduğu bir alandır. Bu görünürlük, direnişi daha da derinleştirir. Sakine’nin direnişi, mekânın anlamını tersyüz ederek, zindanı kadın mücadelesinin tarihsel bir hafıza merkezine dönüştürmüştür. Bu hafıza, sonraki kuşak kadınlara aktarılan kolektif bir bilgi hâline gelmiştir.

Mekânlar Arası Hafıza Taşınımı

Benzer biçimde, Nusaybin'den Kadifekale'ye uzanan Rahşan Demirel'in yaşam çizgisi, mekânlar arası bilgi ve hafıza aktarımının jineolojik bir örneğidir. Nusaybin'de edinilen direniş deneyimi, Kadifekale'de yeniden vücut bulmuş; mekân, geçmişle bugünü buluşturan bir hafıza alanına dönüşmüştür.

Kadın, bir mekândan diğerine yalnızca bedeniyle değil, taşıdığı tarihsel bilgiyle geçmiştir. Bu geçiş, mekânlar arasında kopukluk değil; süreklilik yaratmıştır. Kadifekale, bu sayede yalnızca tarihsel bir alan değil; kadın direnişinin yaşayan bir belleği hâline gelmiştir.

Sêvê Demir

Sêvê Demir'in yaşamı, mekânın kadın bedeniyle kurduğu derin ilişkinin somut bir örneğidir. Stewrê'nin Şutê köyünde başlayan yaşamı, köyün kolektif hafızasıyla şekillenmiştir. Köy, Sêvê için yalnızca doğduğu yer değil; direnişin, dayanışmanın ve toplumsal bağlılığın öğretildiği ilk mekândır.

Jineoloji, bu tür mekânları “kadın hafızasının ilk okulları” olarak tanımlar. Köy, kadının doğayla, toplumla ve üretimle kurduğu ilişkinin bütünlüklü bir alanıdır. Sêvê'nin köyden Amed'e, oradan Manisa'ya ve Silopi'ye uzanan yolculuğu, mekânsal bir kopuş değil; direniş bilgisinin farklı alanlarda yeniden üretilmesidir.

Silopi'de sokaklar, meydanlar ve evler, Sêvê'nin direnişiyle birlikte yeniden anlam kazanmıştır. Kadın bedeni, bu mekânlarda yalnızca hedef alınan değil; mekânı dönüştüren, ona ruh katan bir güç olarak ortaya çıkmıştır. Sêvê'nin yürüyüşü, bakışı, sesi ve duruşu; ataerkil mekânsal düzene karşı bir karşı-mekân yaratmıştır.

Silopi'nin sokakları, onun mücadelesiyle birlikte yalnızca birer geçiş alanı değil; kadın özgürlük mücadelesinin hafıza noktalarına dönüşmüştür. Sêvê'nin bedeni, mekânla birleşerek direnişi kalıcılaştırmıştır.

Pakize Nayır

Toprak, Beden ve Kolektif Kimlik

Pakize Nayır'ın yaşamı, jineolojinin “kadın-doğa-toplum” üçgenini anlamak açısından güçlü bir örnek sunar. Silopi'nin Ziristan köyünde büyüyen Pakize, toprağın, dağların ve köy yaşamının içinde kadın olmayı deneyimlemiştir.

Jineolojiye göre doğayla kurulan bu bağ, kadının özgürlük bilincini güçlendiren temel unsurlardan biridir. Pakize'nin direnişi, bireysel bir isyanın ötesinde, kolektif kadın hafızasının devamıdır. Silopi'de sokaklar, meydanlar ve evler; onun mücadelesiyle birlikte kadın kimliğinin görünür olduğu alanlara dönüşmüştür.

Pakize'nin bedeni, ataerkil ve devletçi şiddetin hedefi hâline getirilmiş olsa da, bu beden direnişin taşıyıcısı olarak anlam kazanır. Kadın bedeni, bastırılmak istendikçe kolektif hafızada daha güçlü bir yer edinir. Pakize'nin ardından kalan izler, mekânın hafızasına kazınmış; silinmek istense de çoğalmıştır.

Fatma Uyar

Süreklilik ve Kolektif Direniş

Fatma'nın ve adı anılan diğer kadınların mücadelesi, jineolojinin temel ilkelerinden biri olan sürekliliği gösterir. Direniş, tekil kahramanlıklar değil; birbirine eklemlenen kadın yaşamlarıyla var olur. Her kadın, kendinden önce açılan yolu genişletir ve sonrakilere aktarır.

Amed Zindanı, Kadifekale, Nusaybin, Kobanê, Cizre ve Silopi... Bu mekânlar, kadın direnişiyle birlikte yaşayan hafıza alanlarına dönüşmüştür. Kadınlar, bu mekânlarda yalnızca var olmamış; tarihi yeniden yazmışlardır.

Mekânı Yeniden Yazan Kadın Bilgisi

Kadınların direnişi mekânı dönüştüren kurucu bir güçtür. Kadınlar, kendilerine ait olmadığı söylenen mekânları yeniden sahiplenmiş; onları özgürlük, dayanışma ve kolektif hafıza alanlarına dönüştürmüştür.

Sakine Cansız, Rahşan Demirel, Sêvê Demir, Pakize Nayır, Fatma Uyar, Arîn Mirkan, Asya Yüksel ve diğer kadınlar; mekânın sessizliğini bozmuş, taşlara ve duvarlara kendi hikâyelerini kazımışlardır.

Onların direnişiyle mekân, artık yalnızca bir yer değil; kadın özgürlük mücadelesinin yaşayan belleğidir. Ve bu bellek, her yeni kadınla birlikte yeniden yazılmaya devam etmektedir.

Saralardan Sêvêlere Direniş Mirası

Narin Gezgör-4 Ocak 2026



Sara ve Sêvê’yi aynı duyguda buluşturan hakikat tam da buydu. İki kadın, iki yoldaş olarak Tiamat, Lilith ve İnanna’nın, var ettiği çalınan toplumsal değerlerin izini sürüyorlardı. “Toplumsal sırtına saplanan hançeri” sökmekti hedefleri. Biri Dersim dağlarının asiliğiyle diğeri Botan dağlarının direnişiyle yok edilmek istenen “Kurmanclığın” ve komünal yaşamın soluksuz savunucularıydı. Bulundukları tüm alanlarda yaşama soluksuzca katılmaları bundandı

Sara ve Sêvê... Onlar emeğiyle, kimliğiyle, mücadelesiyle Kürt halkının ve kadınların özgürlüğünü savunan, direnerek var olunabileceğini en yalın haliyle anlamla buluşturan, an’ı yakalamış, cevap olmayı bilmiş tarihin kendisi haline gelmiş, özgür kadın ve özgür ülke hayaline rehber olmuş kadınlar. Dolayısıyla onları ifade edebilmek oldukça güç! Dahası anlatmak kendi başına yeterli değil.

Sara; kırım ve sürgünleri yaşayan ama onca zulme rağmen direngenliğini giyinen Dêrsim coğrafyasında, 38 tertelesini iliklerine kadar hissetmiş bir ailenin; inatçı, asi çocuğu olarak gelir dünyaya. Kendi topraklarının hakikatinin hikayesini yazmayı, Dêrsim’in cellatlarının peşini bırakmamayı, dört bir tarafa dağıtılan, memleketinin kayıp kızlarının izini sürmeyi kendine görev bildi ve Dêrsim’in kaybedilen kızlarının en görünen yüzü ve sesi oldu. “Hep Kavga” ile geçti yaşamı, her türlü; sömürüye, köleliğe, inkara, erkek egemenliğe karşı.

“...Erken çağlarda hakikate ermiş bir kadın. Yaşamın kendisine hükmetmesine asla müsaade etmeyen bir asalet. Herkesi özgürlüğün mümkün olduğuna inandırmak için,

küçük adımların atılmasının yeterli olacağına iman etmiş yürek...” olarak bahsediyor yoldaşları Sara’dan...

Kürt, kadın ve Alevi olmak kolay değildi bu coğrafyada. “Kürtlükten utanma!” nasihati ile sarsılıp üç temel hakikatin peşine düştü. “70’li yıllarda gelişen olaylar etkiliyordu. Deniz’lerin olayı, Kızıldere olayı etkiliyordu. Yine Dêrsim’de bir baskı da vardı. Devrimciliğe, yiğit önderlere genel bir sempati vardı” şeklinde ifade etmişti devrimci mücadeleyle buluşmasını.

Kadın, Kürt ve Alevi kimliğiyle ilk kadın olarak yer aldı hakikat kervanında ve “örgütlenmek özgürlüktür” düşüncesiyle yol aldı mücadelede. Mücadelesinin ilk yıllarında bazen Dersim’de bazen Bingöl’de bazen de Elazığ’da kıyımdan geçirilen, ayırık otu gibi ele alıp kökten sökülmeğe çalışılan ‘Raa Heqî-Hak Yolu’ ve Kurmanc kimliğinin yeniden doğuşu için örgütlenme çalışmaları yürüttü.

Bir devrimci olarak insanları haklı bir davaya kazandırmak istiyorsanız, bunun için sadece sözün gücüne dayanmanız yetmez. Davanızın ve savunduğunuz değerlerin ete kemiğe bürünmüş hali olarak toplumun huzuruna çıkmadıkça yolunuza yoldaş edemezsiniz kimseyi. Toplumun bir yola inanması, yolun savunucularına inanmalarından geçer. Bu nedenle Sara yoldaş hakikati kendinde bedenleştirdiği için “hakikat aşktır” sözünün en güzel temsillerindendi ve tüm çalışmalarında sonuç aldı. Tıpkı Mazlum Doğan’ın dediği gibi; “İyi Bir Devrimci” oldu.

Yürüttüğü tüm örgütlenme çalışmalarında özgürlük sevdalısı bir Kürt kadını olarak dokunduğu her alanda, her bireyde mucizeler yarattı. Bu duruşu ve kesintisiz kavgasının etkisiyle Kürdistan devrimi bir kadın devrimi halini aldı.

1979’da Elazığ’da arkadaşlarıyla birlikte tutuklandı. 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi döneminde insanlık dışı işkencelerin yaşandığı Amed zindanındaydı Sara. 12 Eylül işkencecileri tüm erkek egemen ve geleneksel işkence yöntemleriyle sınıdı Sara’nın inancını, iradesini ve direncini. Sara tüm bu insanlıktan yoksun işkencecilere karşı direncini bileyerek “kadın koğuşundan ihanet çıkmayacak” duruşuyla Esat Oktay’ın yüzüne tükürmüştü.

Bu haliyle, sadece zindandaki yoldaşlarının değil, tüm Kürdistan halkının umut, inanç kaynaklarından biri olmuştu. Zamanla yüzlerce Kürt kadını Sara’nın mücadelesinden etkilenerak hakikatiyle buluşma yoluna düştü.

12 Eylül zindanlarındaki sevdiklerinin görüş yolunu tutan, dışarıdan içeriye girene kadar bin bir zorluk ve zulümden geçen çocuk ruhuma en yalın haliyle sevgi dolu dokunan ilk devrimci kadın olmuştu Sara. Aileden bir efsane gibi dinliyordum Sara'yı ve onun devrimci inadını. Boyun eğmezliğini ve soylu duruşunu, kırılması imkânsız iradesini, tüm bu özelliklerinin yanında sevgi çağlayıcı bir yüreğe hayranlık uyandıran bir canlılığa ve hareketliliğe sahipti Sara yoldaş. Görüş günlerinde önce yönünü biz çocuklara verir, duygumuza, öfkemize dokunurdu, adeta bize yaşatılmak istenen korku masalları yerine hakikatin hikayesini bir direniş türküsü gibi dile dökerdi.

Şüphesiz bir kadın olarak Kürdistan'da devrimcilik yapmak kolay değildi. Tanrıça kültürünü aştırmaya çalışan kadın, Kürt, Alevi inkarcısı ve kırımcısı faşist akla karşı "ah demeyerek" üç hakikatin de yeniden doğuşunun rehberi olmayı kendine yaşam felsefesi edindi Sara. 12 Eylül karanlığını özgür kadın kimliğiyle parçalamayı başardı. Sara'nın taşıdığı devrimci kadın kimliği gerek dışarıda mücadele yürüten yoldaşlarında gerek Dersim özgününde tüm Kürdistan halkında kendisine duyulan sempati, sevgi ve hayranlığı büyüttü.

Sakine Cansız'ın özgürlük mücadelesi ve pratiği aynı zamanda kıyımdan geçirilen, bitti denilen Dersim-Kürt-Alevi kimliğinin yeniden doğuşu, can bulması, Dersim kadınının hakikatiyle buluşup, tanrıça kültürüne dönüş mücadelesiydi. Yani bir kentin, bir halkın, bir inancın köklerine dönüş mücadelesiydi. Tam da bu nedenle Abdullah Öcalan Paris katliamını "ikinci Dersim katliamı" olarak tanımlamıştı. 9 Ocak katliamını planlayanlar öncelikle özgürlük hareketinin öncü kadrolarını katlederek Kürt özgürlük hareketini geriye çekmek istediler. Sakine Cansız'ın komplocular tarafından hedef alınmasının temel nedenlerinden biri öncü duruşuydu. Her şeyden önce kırk yıla yaklaşan bir devrimci pratiğin sahibi, Kürt halkının barış idealinin en canlı yürütücüsü ve en güçlü savunucularındandı. Özgürlük hareketinin öncü kadroları arasında yer alıyordu. İşkence tezgâhlarında, zindanlarda, özgür alanlarda ve halkın içindeki pratiğiyle yaşayan bir efsaneydi. Mücadelenin kadın öncülüğüne evrilmesinde belirgin bir yeri ve rolü vardı. Kürt halkı için yeri kolay doldurulamayacak bir değeri. Uluslararası düzeyde de bilinen ve tanınan bir Kürt öncüsüydü.

Sakine Cansız'ın hedef alınması elbette sadece onun şahsına yönelik değildi. Aynı dönemde Abdullah Öcalan'ın başlatmış olduğu barış süreci devam ediyordu. Bu katliam bir anlamıyla hem bu sürece darbe girişimi hem de Öcalan'ın tanımlamasıyla "uluslararası komplonun devamı" niteliği taşıyordu.

Ancak komplocuların planları boşa düştü, Sakine Cansız'ın mücadeesi temas ettiği her çocukta, kadında vücut buldu. Onun mücadelesi örgütlenen kadınların yoluna ışık oldu, evinin kapısından dışarı çıkamayan kadınların yüzlerini özgürlük mücadelesine çevirdi. Onun mücadelesi Kürdistan'dan başlayan kadın devriminin dünyaya yayılmasının rehberi oldu.

Sara'nın yaktığı özgürlük meşalesi ve açtığı yol Sêvê demir yoldaşı da tıpkı diğer Kürt kadınlar gibi etkilemiş ve o da bu kutlu yolun yoldaşı olmuştu. Mêrdin'in Savur ilçesinde dünyaya gelen Sêvê, savaş politikalarından dolayı küçük yaşlarda iken baskı ve göçle karşı karşıya kalarak köklerinden, hakikatinden kopartılmak istenerek ailesiyle birlikte Türkiye metropollerine sürgün edildi.

Ancak bu politikaların yürütücülerinin unuttuğu bir gerçeklik vardı; Botan kadının özgürlük ruhu ve direnişçi karakterinin tarihsel temelleri. Botan'ın binlerce kadın öncüsü vardır. Bu kadın öncüler Botan'ı özgürlük ruhunun ve direnişin kaynağı haline getirmişlerdir.

Sêvê ardılı olup kuşandığı bu ruhla zihindeki ve yürekteki tüm sınırların anlamsızlığını ispatlar, sürgün yaşama rağmen kimliğinden ve çalışmalarından uzak kalmayıp, yaşadığı tüm baskı ve zulme karşı kah bir pamuk tarlasında kah bir mahallede örgütlenme çalışmaları yürütür.

“İlk günlerden itibaren kadın bilinci, sürgün bilinci, Kürt olma bilincini taşıyan ve bununla mücadele etmeye hazır bir kadındı.” diye ifade ediyor yoldaşları Sêvê'yi. Şüphesiz; kadın özgürlük ruhuyla mayalanmış hiçbir direnişi yenmek mümkün değildir. Çünkü kadın özgürlük ruhu yenilmezliğin ruhudur. Sêvê de bu direnişçi ruhu anlamla buluşturan kadınlardan biri olarak yerini alıp ve hakikatinin, köklerinin izini sürerek Kürdistan'a verdi yönünü. “Ben Kürt kadınıyım ve varım” sözünü rehber edinip yılmadan, yorulmadan; ev ev, mahalle mahalle, gezip Kürt kadınlarını bu hakikatle buluşturur. Abdullah Öcalan'a karşı gerçekleştirilen uluslararası komplo birçok Kürt kadını, genci gibi Sêvê'nin yaşamında da dönüm noktası olur ve başta kadın çalışmaları olmak üzere birçok alanda çalışmalarını yürütmeye başlar.

Emeği, fedakarlığı, güler yüzü ve Kurdevari özelliğiyle ömrünü özgürlüğe adayan Sêvê Demir ve ondaki ülke, halk, insan ve yoldaşlık sevgisi tarif edilmezdi. Her devrimci dokunduğu insanda bir iz bırakır ama Sêvê Demir'i tanıyan herkes onun aşıladığı umudu, fedakarlığı, tüm asimilasyon politikalarına karşın Kürt'lükte ve Kürtçe'de ısrarını, emekçiliğini, hissettirdiği kadın yoldaşlığını kendine rehber eylemiştir. Ahlaki politik

toplum değerlerini, kendi kişiliğinde somutlaştıranlardandı Sêvê. Botan kùltürünün yurtseverlik bilinci, mûcadele değerlerine bağlılık ve Botan kadın toplumsalığının kendine duyduğu güven ile öncülük etti Silopi kadınları, halkı kendinden bilip bağrına bastı Sêvê’yi.

Derler ki; “Kadınlar her zaman zulme karşı öfke mayalanmasının geręekleřtięi yüreklerin ve vicdanların sahibidirler. Kadın vicdanı kadar geręekleri gören adil olan vicdan yoktur. Ancak kadın vicdanı kadar zulme öfke duyan ve bunu topluma mayalayan başka bir güç de yoktur.

Sara ve Sêvê’yi aynı duyguda buluşturan hakikat tam da buydu. İki kadın, iki yoldaş olarak Tiamat, Lilith ve İnanna’nın, var ettiği çalınan toplumsal değerlerin izini sürüyorlardı. “Toplumun sırtına saplanan hançeri” sökmekti hedefleri. Biri Dersim dağlarının asiliğiyle diğeri Botan dağlarının direnişiyle yok edilmek istenen “Kurmanclığın” ve komünal yaşamın soluksuz savunucularıydı. Bulundukları tüm alanlarda yaşama soluksuzca katılmaları bundandı.

Tam da bu nedenle; Silopi’de DBP Parti meclis üyesi olarak çalışma yürüten ve ömrünü özgürlüğe adayan Sêvê Demir; “Ölürsem beni Feraşın Yaylası’na gömün” dedikten iki gün sonra katledildi. Sêvê de Sara’lardan devraldığı direniş mirası ve tanrıçalaşan kadın kimliğiyle, Kürt halkının ve kadınların iradesini savunmuş, direnerek var olunabileceğini anlatmıştır.

Sara ile başlayıp Seve’lerle büyüyen kadın özgürlük mûcadelesi Rojava’daki kadın öncülüklü devrimle tüm insanlığın yeni yaşam düşünü mümkün kılmıştır. Rojava devrimi Jin Jiyan Azadi felsefesine dönüşerek, dünya kadınlarının özgürlük manifestosu haline gelmiştir.

Sakine Cansız, Fidan Doğan, Leyla şaylemez ile Seve Demir, Pakize Nayır, Fatma Uyar’ı sevgiyle, özlemle anıyoruz.

Barişın Etiği: At Sineği Olmanın Zorunluluğu

Fatime Üzöl Levent-4 Ocak 2026



Bugün Kürt sorununun silahlı çatışmadan çözüm ve yüzleşme zeminine evrildiği eşik burada belirginleşir. Toplumsal dönüşüm, çoğu zaman silahların susmasıyla değil; soruların konuşulabilir hâle gelmesiyle başlar. Sokrates’in kendisini Atina için bir at sineği olarak tanımlaması bu yüzden hâlâ güçlüdür

Bir kahve molasında yan yana oturduğumuzda, sohbet kendiliğinden çocukluğa kaydđ. Küçük yaşlarda ailemle birlikte İstanbul’a taşındığımı söylediğimde, Robin’in bakışında tanıdık bir ifade belirdi. Onun da benzer bir yer değiştirme hikâyesi olduğunu fark ettiğimizde, aramızda kelimelere dökülmeyen bir yakınlık oluştu. O an, ne kadar erken büyümek zorunda bırakıldığımızı düşündüm. Sanki daha en baştan bana ait olmayan bir düzenin içine yerleştirilmiş gibiydim. Doğduğum yerle yaşamak zorunda kaldığım hayat, birbirine hiç temas etmeyen iki ayrı dünya gibiydi.

Ana dilim evin içinde kalmıştı. Okulda, sokakta, kalabalıkta susmayı ne kadar erken öğrendiğimi anlatırken, Robin başını sallıyordu. Ardından dördüncü sınıfta yaşadığını paylaştđ: Öğretmenin sınıfın ortasında, adını ima ederek sorduğu “Eşkıya mısın?” sorusu hâlâ zihninde canlıydı. Masada kısa bir sessizlik oldu. O anı düşünürken, kelimelerin yalnızca konuşmak için değil, incitmek için de kullanılabildiğini çok erken yaşta öğrendiğimizi fark ettik. Henüz o yaşlarda, nerede olursak olalım kelimelerimizi tartarak konuşmaya başlamıştık. Pazarda, hastanede, okulda ya da herhangi bir resmi yerde yanlış anlaşılmanın, dışlanmanın ve görünmez olmanın ne demek olduğunu yaşitlarımızdan çok daha önce deneyimlemiştik.

Bir süre sustuk. Sonra, bize hep hukukun ve okulun herkes için eşit olduğunun söylendiğini hatırlattım. Ama kendi hayatımda bu eşitlik çoğu zaman kapalı bir kapı gibi durmuştu. Okula ait hissetmek, güvende olmak, korunmak; devredilemez haklar gibi değil, her an kaybedilebilecek kırılgan ihtimaller gibi yaşanmıştı. Defterlerim çoğu zaman çantamdaydı belki ama öğrenme, hayatın gerisine düşmüştü. Çünkü hayatta kalmak, uyum sağlamak ve mümkün olduğunca görünmez olmak, ders çalışmaktan daha acil bir meseleydi.

Sohbet ilerledikçe ikimizin de aynı yerde buluştuğunu fark ettim: O yıllarda sessizlik bir tercih değildi; öğrenilmiş, içselleştirilmiş bir hâldi. Yaşadıklarımız geçici ya da istisnai değildi; neredeyse hayatın doğal bir parçasıymış gibi kabul edilmesi beklenen bir eşitsizliğin içindeydik. Birbirimizi yeni tanıyor olsak da, aynı masada otururken aynı sessizliği paylaştığımızı hissettim. Yıllar önce farklı yerlerde yaşanmış olsa da, o sessizlik şimdi ortak bir hikâye gibi cümlelerimizin arasında dolaşıyordu.

Bugün bu hikâye geçmişe ait bir anı gibi anlatılsa da hâlâ günceldir. Tarım işçiliği, kayıt dışı emek, ana dilde eğitimin yokluğu ve sosyal haklara erişimdeki eşitsizlikler yalnızca bireysel mağduriyetler değildir; yapısal bir sorunun sürekliliğini gösterir. Barış tartışmalarının yeniden gündeme geldiği her dönemde, bu hayatlar genellikle “sonra konuşulacak” meseleler olarak ertelenir.

Yıllar geçti; sorular da bizimle birlikte büyüdü: “Çocukken taşıdığım yük neden hâlâ omzumda?”, “Dilimin bazı yerlerde bana dar gelmesinin nedeni ne?”, “Neden hep geçiciymişim gibi yaşıyorum?” Bu sorular, toplumsal ve siyasal alanın farklı katmanlarında rahatsızlık yaratır. Oysa rahatsız edici olan soru değil, sorunun açtığı yüzleşmedir. Aynı ülkede yaşayan insanların aynı hukuki ve insani zeminde durmadığı gerçeği görünür olur olmaz, bu gerçek hızla örtülür: “Şartlar zor”, “geçmişte kaldı”, “şimdi zamanı değil” denilerek.

Bu refleks bugün de tanıdıktır. Çözüm, normalleşme ya da yeni bir siyasal dönem tartışmaları başladığında, eşitsizlikler çoğu zaman “istikrarı bozmayalım” gerekçesiyle konuşma dışı bırakılır. Oysa bastırılan her soru, gelecekte daha ağır bir biçimde geri döner. Gündelik bir sohbetin ortasında şu soru belirdiğinde bu durum daha da görünür hâle gelir: **“Peki neden aynı haklara sahipmiş gibi yaşıyoruz ama bu hakları aynı şekilde kullanamıyoruz?”**

Bu soru sorulduğu anda hava değişir. Bakışlar kaçırılır, cümleler yarım kalır, konu hızla kapatılır. Rahatsız edici olan sorunun kendisi değildir; açtığı yüzleşme ihtimalidir. Aynı devlette yaşayan, aynı kimlik kartını taşıyan insanların aynı hukuki zeminde durmadığı gerçeği bir anlığına görünür olur. Ardından sessizlik geri gelir. Ancak bu kez bu sessizlik, çatışmanın değil; çatışmasızlığın neyle doldurulacağına dair bir belirsizlik taşır.

Bugün Kürt sorununun silahlı çatışmadan çözüm ve yüzleşme zeminine evrildiği eşik burada belirginleşir. Toplumsal dönüşüm, çoğu zaman silahların susmasıyla değil; soruların konuşulabilir hâle gelmesiyle başlar. Sokrates’in kendisini Atina için bir **at sineği** olarak tanımlaması bu yüzden hâlâ güçlüdür (yerleşik düzeni rahatsız eden, sorgulamaya zorlayan figür). At sineği yıkıcı değildir; öldürmez, susturmaz. Ama sürekli sokarak bastırılanı görünür kılar, erteleneni bugüne çağırır; karşısındakini yok etmeye değil, kendine bakmaya zorlar.

Silahlı çatışmanın geride bırakılması tek başına barış üretmez. “Normalleşme” ya da “yeni dönem” söylemleri etrafında dolaşan iyimserlik de bunu garanti etmez. Asıl zor olan, çatışmanın yerine neyin konulacağıdır. Çünkü dönüşüm teknik bir düzenleme değil; etik bir yüzleşme sürecidir. Bu süreç, mevcut düzenle kurulan konforlu ilişkiyi bozar; belirsizlik yaratır, kontrol kaybı hissi üretir. Bu kaygıyla yüzleşmek yerine “geçmiş kurcalamayalım” ya da “şimdi sırası değil” denildiğinde, çatışma sona ermez; yalnızca biçim değiştirir.

Sokrates’in “kendini bil” çağrısı bu noktada anlam kazanır. Bu çağrı, bireysel bir içe dönüşten çok, siyasal ve toplumsal bir yüzleşme talebidir. “Kendini bilmek”, yalnızca Kürtlerin ya da devletin değil; herkesin parçası olduğu düzen içindeki yerini ve sorumluluğunu sorgulamasıdır: Bu düzen neyi görünmez kıldı, neyi bastırdı, neyi meşru saydı?

Hegel’in **Sittlichkeit** kavramı (bir toplumda sorgulanmadan benimsenen ahlaki, hukuki ve siyasal alışkanlıklar bütünü), Türkiye’de Kürt sorununun neden bu kadar uzun süre ertelendiğini anlamamıza yardımcı olur. Güvenlik, birlik ve beka söylemleri; çoğunluk toplumunun konforu; siyasal aktörlerin kendi iç eleştirilerini ertelemesi, yüzleşmeden kaçınan ortak bir alışkanlıklar alanı yaratmıştır. Bugün bu alışkanlıklar “istikrar”, “ekonomi” ve “jeopolitik” gibi yeni gerekçelerle yeniden üretilmektedir.

Bu alışkanlığı bozan etik çağrı, at sineği metaforunda somutlaşır. At sineği, masumiyet anlatılarını dağıtır; “biz elimizden geleni yaptık” rahatlığını bozar. Barışı mümkün kılan da budur: Silahların değil, soruların dolaşıma girmesi.

Bu etik duraksama, Sokrates'in *Apologia*'da sözünü ettiği **daimonion** kavramında da karşılık bulur (buyurmayan ama durduran, içsel uyarı sesi). Daimonion, otomatikleşmiş davranışı kesintiye uğratır. Toplumsal düzeyde bu, ortak kör noktalarımızda açılan küçük ama hayati bir çatlak anlamına gelir. Çözüm süreçleri ancak bu çatlaklardan ilerleyebilir. Heidegger'in **das Man** kavramı ise (sorumluluğun belirsiz bir "herkes"e devredildiği anonim çoğunluk hâli) çatışma sonrasında beliren başka bir riski gösterir. "Toplum hazır değil", "zamanı değil", "şimdi başka öncelikler var" gibi cümleler, yüzleşmeden kaçınmanın güncel kılıflarıdır. Oysa sorumluluk devredilemez.

Bu nedenle barış, yalnızca silahların susması değildir. Barış, herkesin kendi payına düşen soruyu sormayı göze almasıdır. "Kendini bilmek", tamamlanmış bir kimliği korumak değil; tarihsel hatalarla, eşitsizliklerle ve şiddetle kurulan ilişkilerle yüzleşerek dönüşüme açık hâle gelmektir. At sineğinin sokması huzuru bozar; ama tam da bu huzursuzluk, gerçek bir ortak yaşamın etik zeminini kurar.

Sonuç olarak, Türkiye'de Kürt sorununun çözümü sessizliği sürdürmekle değil, sessizliğin nedenlerini konuşulabilir kılmakla derinleşebilir. Barış, çatışmasızlıkla yetinmek değil; yüzleşmeyi kolektif bir sorumluluk olarak üstlenmektir. At sineği olmak, bu yüzden bugün bir tehdit değil; barışın en gerekli biçimidir.

Son Not:

- Platon, *Alkibiades I*
- Platon, *Apologia (Savunma)*
- Hegel, G. W. F., *Elements of the Philosophy of Right*, Cambridge University Press, 1991
- https://en.wikipedia.org/wiki/Glossary_of_philosophy